

8 2 2

KHPH 86

RAPPORT EVALUATIEMISSIONE FEB-MRT 1986

"Evaluatiemissie in het kader van het
onderzoek naar de sanitaire voorzieningen
in Phnom Penh, Kampuchea"

Hans Jumelet
Ton Koning
Jack Overkamp
Nico Patiwaël
Peter Piekema

NOVIB
Amaliastraat 7
2514 JC Den Haag

822 KHPH 86 2630

INHOUDSOPGAVEblz

1. Inleiding	1
2. Ontwikkelingen en evaluatie werkzaamheden 1985	2
2.1 Inleiding	2
2.2 Sociale ontwikkelingen in Phnom Penh	2
2.3 Ontwikkelingen in de bestuurlijke structuur	3
2.4 Ontwikkelingen Subdivision des Ordures	4
2.5 Ontwikkelingen Subdivision de Egouts	7
2.6 Ontwikkelingen Direction de la Service d'Agriculture	8
2.7 Ontwikkelingen Direction Santé et Sociale Municipale	8
2.8 Evaluatie geleverde goederen en werkzaamheden 1985	9
2.8.1 Werkzaamheden 1985	9
2.8.2 Geleverde goederen 1985	10
2.8.3 Houding van de betrokken gemeentelijke afdelingen	10
3. Projekten	14
3.1 Financiering	14
3.2 Modelquartiers	14
3.2.1 Evaluatie modelsousquartier 15	14
3.2.2 Nieuwe modelquartiers	15
3.2.3 Modelquartier afwatering	16
3.2.4 Gezondheidsvoorlichting bij de projekten "modelquartiers" en "grote bakken en chariots"	17
3.3 Houten bakken	18
3.4 Grote bakken en chariots (incl. vorken en schoppen)	18
3.5 Chariots voor Travaux Municipaux	19
3.6 Markten	19
3.7 Transport	20
3.8 Kompostering	21
3.9 Pompstations	22
3.10 Betonatelier	23
3.11 Travaux Municipaux	23
3.12 Fabrikage	24
4. Fasering en begeleiding	26
4.1 Projektoverzicht	26
4.2 Fasering	26
4.3 Begeleiding	27
Bijlage 1: Nieuwe quartierindeling	
Bijlage 2: Handleiding modelquartier	
Bijlage 3: Ontwerpen	
3.1	Ontwerp chariot
3.2	Ontwerp stalen bak 150 liter
3.3	Ontwerp stalen bak 45 liter
3.4	Ontwerp stalen bak 80 liter
3.5	Ontwerp houten bak 45 liter
Bijlage 4: Benodigde materialen rioolverbeteringen modelquartiers	
Bijlage 5: Brief Tim Stone	
Bijlage 6: Handleiding chariots en grote bakken	
Bijlage 7: Afspraken over inrichting markten	
Bijlage 8: Komposteringsinstallatie	
Bijlage 9: Benodigdheden pompstations	
Bijlage 10: Benodigdheden betonatelier	
Bijlage 11: Benodigdheden Travaux Municipaux	
Bijlage 12: Overzicht goedgekeurde projekten	
Bijlage 13: Overzicht agenda evaluatiemissie Phnom Penh feb. 1986	
Bijlage 14: Berekening van de kosten per projekt	

1. INLEIDING

In oktober 1985 heeft een studieteam van de TH Delft en LH Wageningen een studie naar de sanitaire situatie in Phnom Penh afgerond. Als resultaat van deze studie zijn, zowel aan de Novib als aan de plaatselijke instanties in Phnom Penh, aanbevelingen gedaan om het huisvuil- en rioolsysteem in de stad te verbeteren. De voorgestelde projecten zijn in december 1985 door de Novib goedgekeurd. Het doel van de missie in februari/maart 1986 was tweeledig:

- het evalueren van de uitgevoerde studie en de ontwikkelingen in 1985;
- het komen tot definitieve afspraken met de instanties in Phnom Penh over de vorm en uitvoer van de projecten.

Om dit doel te bereiken hebben drie leden van het studieteam drie weken in Phnom Penh doorgebracht. Tijdens dit verblijf zijn alle uit te voeren projecten zoveel mogelijk toegelicht en georganiseerd. In hoofdstuk 3 wordt van elk projekt weergegeven wat het inhoudt, hoe de uitvoer en begeleiding geregeld is, en wat de rol van de Novib is. In hoofdstuk 4 wordt hierop volgend een totaaloverzicht gegeven van de projecten, inclusief kosten, fasering en begeleiding.

Voor zover het mogelijk was, heeft het team informatie verzameld over de ontwikkelingen in Phnom Penh van het afgelopen jaar. Deze ontwikkelingen staan beschreven in hoofdstuk 2, samen met de evaluaties van de reeds in 1985 gestarte projecten.

2. ONTWIKKELINGEN EN EVALUATIES WERKZAAMHEDEN 1985

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de ontwikkelingen van de stad, de veranderingen binnen de betrokken gemeenteafdelingen, en de werkzaamheden van het studieteam in 1985 aan de orde komen. Achtereenvolgens worden besproken: de sociale ontwikkelingen in de stad en de indrukken die de groep tijdens de missie van februari/maart 1986 daarvan heeft opgedaan (paragraaf 2.2); de bestuurlijke veranderingen (paragraaf 2.3); de veranderingen binnen de Subdivision des Ordures, de Subdivision des Egouts, de Direction de la Service d'Agriculture en de Direction Santé et Sociale Municipale (respectievelijk paragrafen 2.4, 2.5, 2.6 en 2.7).

In paragraaf 2.8 tenslotte, zullen de geleverde goederen en de werkzaamheden van het studieteam in 1985 aan de orde komen.

2.2 Sociale ontwikkelingen in Phnom Penh

De gekonstateerde veranderingen en indrukken zullen hieronder puntsgewijs behandeld worden.

Bevolkingsaanwas

Er verblijven momenteel meer mensen in Phnom Penh dan vorig jaar, en vooral de markten lijken nog drukker dan voorheen. Het inwoneraantal wordt nu officieel geschat op 600.000, terwijl dat 9 maanden geleden nog 500.000 was. Het valt niet met zekerheid te zeggen waar de bevolkingsaanwas door wordt veroorzaakt. Mogelijkheden zijn een natuurlijke groei (het aantal jonge kinderen is enorm), immigratie van Vietnamese gezinnen, en trek naar de stad om veiligheidsredenen of omdat er tijdens het droge seizoen op het platte land niet veel te verdienen is.

Financiële situatie

De verschillen in inkomen lijken toegenomen te zijn. Aan de ene kant is het aantal motoren toegenomen en gaan de mensen wat beter gekleed, maar aan de andere kant is de situatie in de drukbevolkte gedeelten van de stad niet verbeterd. De prijzen van goederen zijn verhoogd terwijl de overheidssalarissen gelijk zijn gebleven. Het is niet bekend of de aanvullingen op het salaris met voedsel en goederen zijn verhoogd.

De officiële wisselkoers voor de dollar is de laatste maanden omhoog gegaan tot 30 riel, tegen 7 riel in mei 1985. Ook de koers op de zwarte markt is verhoogd tot 140 riel, tegen 60 riel in november 1984 en 80 riel in mei 1985. Enkele hulporganisaties (o.a. Unicef) betalen nu lokale goederen en arbeid via de officiële wisselkoers terwijl andere organisaties dit financieren met de invoer van cement. Door de protesten van westerse hulporganisaties tegen de voorgenomen prijsverhogingen in de hotels Monorom en Samaki, zijn deze prijzen nog gelijk aan die van

vorig jaar.

Overheidsinvloed

De overheid probeert haar greep op het restaurant- en marktgebeuren te verstevigen. Het aantal staatsrestaurants is uitgebreid en de prijzen liggen hier iets lager dan in de privé-restaurants. De Centrale Markt is sinds een half jaar weer geopend en wordt geheel gekontroleerd door de staat. De verkopers zijn in dienst van de overheid en krijgen naast een vast salaris een percentage van de omzet. Er worden voornamelijk gebruiksgoederen verhandeld van Vietnamese makelij, waarvan de prijzen iets lager liggen dan op de andere markten. Gezien de stilte op de Centrale Markt en de drukte op de andere markten is het niet waarschijnlijk dat de overheid haar doel (alleen maar staatsmarkten) ooit zal verwezenlijken.

De socialistische propaganda en die om de vriendschapsbanden met Vietnam, Laos en Rusland te benadrukken, is sinds vorig jaar toegenomen.

Veiligheidssituatie

Ondanks aanwijzingen dat de veiligheidssituatie in de provincie zou zijn verslechterd, is daar in de stad niets van te merken. Het aantal Kampucheaanse en Vietnamese militairen op straat is zelfs afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Enkele westerlingen klaagden over de volgens hen strengere regels voor de omgang tussen hen en de Khmers. Persoonlijk hebben wij daar niets van gemerkt. De controle op de avondklok is de laatste tijd verscherpt. Om half negen 's avonds is bijna iedereen binnenshuis. De (gedwongen) werkzaamheden aan de Kampucheaans-Thaise grens gaan nog steeds door.

Hygiënische situatie

De hygiënische situatie in de stad is sinds vorig jaar niet verbeterd. Door enige veranderingen in het huisvuilophaalsysteem zijn de problemen met de huisvuilophaal en -transport eerder vergroot dan verkleind (zie paragraaf 2.4). De situatie in het drukbevolkte centrum, vooral in de stegen, is nog even slecht als vorig jaar. Wegens gebrek aan middelen heeft de S.d.E. de afgelopen tijd niet veel verbeteringen kunnen doorvoeren (zie paragraaf 2.5).

Het is wederom moeilijk gebleken meer inzicht te krijgen in de houding van de bevolking ten opzichte van de hygiënische situatie. Door de korte duur van de missie en het volle programma hebben we daar ook niet veel tijd aan kunnen besteden. In paragraaf 3.2 zal verslag worden gedaan van de bevindingen in het nu 9 maanden draaiende modelsoosquartier. Eveneens wordt daar de voorlichting behandeld die gegeven zal worden ter verhoging van het hygiënische besef bij de bevolking.

2.3 Ontwikkelingen in de bestuurlijke structuur van de stad

Het afgelopen jaar is de bestuurlijke indeling van de stad grotendeels veranderd. Deze verandering had zich vorig jaar al ingezet

tijdens het verblijf van het studieteam in de stad. Toen was het voormalige quartier 3 al omgevormd tot arrondissement. In plaats van de vroegere indeling in 20 quartiers is er nu een indeling in 6 arrondissementen, 4 in de binnenstad en 2 in de buitenwijken. Voor het projekt zijn vooral van belang de arrondissementen:

- Daum Penh (ex-quartier 1 en 2);
- 7 Janvier (ex-quartier 3).

De indeling van de vroegere quartiers in het centrum in ca. 75 sousquartiers is vervallen. De arrondissementen zijn nu ingedeeld in elk ca. 10 quartiers (zie bijlage 1). De groupes de familles zijn ongewijzigd gebleven.

OUD	NIEUW
20 quartiers	6 arrondissementen
75 sousquartiers in de binnenstad	10 quartiers per arr.
ca 15 groupes de familles per s.q.	ca 60 groupes de fam. per quar.

De aanvankelijk negatieve reacties van het team op de nieuwe indeling zijn omgeslagen in gematigd positieve. Een nadeel van de nieuwe indeling blijft de vergrootte afstand tussen de groupes de familles en de quartierbesturen, die nu de belangen van ca. 1300 families behartigen (dit was ca. 300 families per sousquartier).

Bestuurlijk gezien is de nieuwe indeling efficiënter. Vroeger waren er 20 quartierchefs die direkt onder het stadsbestuur vielen. Deze zijn vervangen door of gepromoveerd tot arrondissementchefs die door middel van politieke training gedegen op hun taak zijn voorbereid. De meest competente personen van de vroegere quartierbesturen hebben zitting genomen in het arrondissementbestuur. Zo ook zijn de bekwame sousquartierbestuurders nu in de quartierbesturen terecht gekomen. De bestuurders voor wie geen plaats meer was in de nieuwe organisatie zijn overgeplaatst of wellicht ontslagen (als dit mogelijk is).

Ten aanzien van de huisvuilprojekten bleek er zeer slagvaardig door de nieuwe arrondissementen- en quartierbesturen gewerkt te worden (zie paragraaf 3.2). De huisvuilophaal die vroeger per sousquartier geregeld werd, wordt nu in ongewijzigde vorm door de quartierbesturen georganiseerd.

2.4 Ontwikkelingen Subdivision des Ordures

Er is het afgelopen half jaar veel veranderd in de organisatie van het huisvuilophaalsysteem van de Subdivision des Ordures. De verschillende onderdelen van het systeem en de veranderingen zullen puntsgewijs besproken worden.

Toekomstvisie Comité de la Ville

Het Comité de la Ville heeft een termijnplan opgesteld ter verbetering van het huisvuilophaalsysteem. Het moet op den duur een huis-aan-huis ophaaldienst met vuilniswagens, remorques (trailers) en vuilnisbakken voor elke familie worden. Binnen het plan moet er 1 arbeider per 100 families komen, een wekelijkse journée de travail, 10

traktoren en ongeveer 40 remorques. Eén van de maatregelen van het Comité om dit plan te verwezenlijken, was het sluiten van enkele grote depots (zie verderop in deze paragraaf).

Groepen I, III en IV van de S.d.O.

De kleine depots worden net als vorig jaar schoongemaakt door groep I, maar door brandstofschaarste rijden de 7 Gaz-vrachtwagens alleen 's morgens. 's Middags werken de arbeiders van groep I met twee Fiats van groep II, waarbij het huisvuil met de hand in de (hoge) wagens wordt gegooid. Wegens de verminderde efficiëntie wordt 's middags slechts 1 rit per wagen naar de centrale belt gemaakt.

De organisatie van groep III, belast met het schoonmaken van de kleine en grote containers, is niet veranderd. Er zijn 30 nieuwe containers gemaakt door het gemeentelijk atelier ter vervanging van kapotte containers. In totaal is het aantal echter niet veranderd.

Het aantal grote straten dat dagelijks wordt schoongemaakt door groep IV, is verminderd door het regelmatig uitvallen van het personeel. De plannen voor uitbreiding zijn nog hetzelfde als vorig jaar. Het materieel waarmee men werkt, is er nog slechter aan toe dan voorheen.

Groep II

De grootste veranderingen in het huisvuilophaalstelsel hebben plaatsgevonden bij groep II, verantwoordelijk voor het schoonmaken van de grote depots. Er zijn een aantal grote depots gesloten (D, E en F) en het is de bedoeling dat ook de andere dicht gaan. Officieel is dit gebeurt wegens klachten van omwonenden over de smerige situatie, maar het vieze aanzicht voor b.v. buitenlandse delegaties lijkt eveneens een belangrijke faktor. Op de gesloten depots is reeds of zal worden gebouwd. Ter vervanging van de depots zijn 10 remorques in de stad geplaatst, welke afkomstig zijn van het Ministerie van Agriculture (voor plaatsingsschema zie fig. 2).

De nog resterende grote depots worden volgens het oude systeem met de frontloader schoongemaakt. Depot A is gesloten geweest en vervangen door een remorque, maar deze is weer elders geplaatst omdat "de arbeiders het vuil niet in maar naast de remorque deponeerden". Depot B is nog in gebruik en verbeterd door een betere toegangsweg en ophoging met zand. Depot C is afgebakend met een gemetselde muur en de toegangsweg is opgehoogd met zand. Er komt veel minder vuil op dit depot dan voorheen omdat bij de markt O'Russey nu 4 remorques zijn geplaatst. In de nabije toekomst zal depot C gesloten worden en zullen er huizen gebouwd worden. Depot G bij de Vieux Marché was nog net zo smerig als vorig jaar, hoewel hier een remorque is geplaatst. Het is gebleken dat de marktverkopers niet goed zijn ingelicht omtrent het gebruik van de remorque: het vuil werd voor onze neus in het plantsoen gedumpt op 3 meter afstand van de remorque.

Van de 8 Fiat-vrachtwagens zijn er momenteel 4 buiten bedrijf wegens gebrek aan reserveonderdelen. Het leveren van onderdelen is dan ook gewenst. Er zijn 3 Mas-vrachtwagens ingezet als tijdelijke vervanging van de 4 Fiats. De wagens van groep II brengen de 10 remorques elke dag eenmaal naar Stung Mean Chey, waar ze met de hand geleegd moeten worden wegens het ontbreken van een aansluiting op het basculerend systeem van de remorques.

Sousquartiers en markten

Het systeem van de huisvuilophaal op sousquartier- en marktniveau is in principe niet veranderd ten opzichte van vorig jaar. Door de veranderde bestuurlijke organisatie is de ophaal op arrondissements- en quartierniveau enigszins verbeterd. Elk arrondissement en enkele quartiers (in de toekomst elk) hebben nu speciale vertegenwoordigers voor huisvuil en de riolen. Dit lijkt een nuttige schakel tussen de S.d.O. en de huisvuilophaal in de quartiers.

Stung Mean Chey

De situatie op Stung Mean Chey, de centrale belt, is nog erbarmelijker dan vorig jaar. De toegangsweg naar de belt is het enige wat verbeterd is, maar in de provinciale weg naar de belt zitten nog meer gaten dan vorig jaar. Het uitzicht op de belt werd volledig belemmerd door de horden vliegen en de rokende vuilhoppen, maar desondanks waren er weer veel mensen in de troep aan het graven.

Resumé

Al met al kan gesteld worden dat het huisvuilophaalsysteem niet is verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Ondanks de uitbreiding van de werkweek van 6 naar 7 dagen, wordt er waarschijnlijk niet meer vuil uit de stad getransporteerd dan vorig jaar. Dit is vooral te wijten aan de vervanging van enkele grote depots door remorques waardoor het meest efficiënte onderdeel van de huisvuilophaal is gewijzigd.

In principe kan deze verandering een verbetering betekenen van de hygiënische situatie. Het direct contact tussen huisvuil en de bevolking wordt gereduceerd omdat de open opslag van de depots is veranderd in een "dichte" opslag in de remorques. Het is bovendien ook minder bereikbaar voor ratten en er is geen interactie meer met rioolwater. Op dit moment is de efficiëntie van de huisvuilophaal echter afgenomen en is de hygiënische situatie niet verbeterd. Er zijn een aantal redenen te noemen:

- Het Comité de la Ville heeft het besluit om de depots te sluiten zeer abrupt genomen en daarmee de S.d.O. voor een voldongen feit geplaatst. De chef van de S.d.O., Hr. Meng Hong, moest daarna onvoorbereid een groot deel van het huisvuilophaalsysteem reorganiseren.
- Het systeem met de remorques sluit slecht aan op het systeem met chariots in de wijken. Vroeger werden de chariots geleegd op de grote depots door ze om te kiepen. Nu moet het vuil in de 1,5 meter hoge remorques worden geschept. Dit is zwaar werk en kost meer tijd. Het resultaat is dat het meeste vuil onder en rond de remorques terecht komt.
- De remorques worden door de Fiat- en Mas-vrachtwagens naar Stung Mean Chey vervoerd. Deze wagens hebben geen aansluiting voor het basculesysteem van de remorques zodat het vuil met de hand uit de remorques moet worden geschept. De vrachtwagens mogen alleen een remorque meenemen als ze zelf ook volgeladen zijn. Dit sluit slecht aan op het schoonmaaksysteem in de wijken, waar de werktijden van 6 tot 9 uur en van 17 tot 21 uur zijn. De vrachtwagens zijn op hun vroegst 's ochtends om 8 uur volgeladen, maar de remorques zijn de avond ervoor al volgeladen. Dit betekent dat de wijkarbeiders 's ochtends het vuil bij de al volle remorque verzamelen en dat er dus konstant vuil op straat aanwezig is.

- De remorques hebben geen reservecapaciteit voor opslag van huisvuil voor b.v. de dagen dat er geen of onvoldoende brandstof is. Gezien de onzekerheid van brandstoftoevoer is dit een ongunstige situatie. Bovendien zijn er op het ogenblik veel te weinig remorques om de capaciteit van de gesloten grote depots te kunnen vervangen.

2.5 Ontwikkelingen Subdivision des Egouts

De regens zijn het afgelopen seizoen niet al te hevig geweest. Hierdoor is de overlast door overstromingen nogal meegevallen. In de gehele stad was de situatie t.a.v. de afwatering sinds vorig jaar weinig veranderd. De situatie in ex-quartier 2 noord is nog steeds het meest urgent en heeft voor 1986 terecht de hoogste prioriteit van de gemeente gekregen. In de organisatorische structuur van de S.d.E. zijn geen veranderingen doorgevoerd. De chef van de S.d.E., Hr. Var Nguon, is nu ook hoofd van de gehele Travaux Municipaux en heeft het dus nog drukker.

Mede onder invloed van de kennisoverdracht tijdens de veldstudie van het team in mei 1985, zijn een aantal projekten goed voorbereid en is een aantal reeds uitgevoerd.

De S.d.E. is een projekt gestart voor het leggen van nieuwe rioolbuizen. De benodigde hoeveelheid cement voor dit projekt, dat reeds voor een deel voor 1985 gepland was, is inmiddels via het Comité de la Ville verkregen. De voorbereidingen voor het leggen van de buizen, zoals waterpassingen verrichten en tekeningen maken, zijn grondig uitgevoerd. De projekten met het leggen van nieuwe buizen worden geconcentreerd in ex-quartier 2 noord (zie fig. 1). Aangegeven in de figuur is de planning voor dit jaar en de wijze waarop in het modelkwartier hierop geanticipeerd kan worden.

Bij de overlaat Stung Mean Chey zijn buitendijks in de natte tijd een aantal pompen geplaatst. Deze pompen zorgden ervoor dat de waterstand binnendijks beheerst kon worden en de overstromingen daar afnamen.

Interessant zijn de pogingen van de S.d.E. een tweedehands baggermachine in Vietnam aan te kopen om het meer Boeng Trabek en Stung Mean Chey uit te baggeren.

De S.d.E. is erg openhartig over buitenlandse hulp. Meerdere malen is een delegatie uit de socialistische landen het rioolsysteem komen bestuderen. Aan deze delegaties is verteld dat er geen behoefte is aan direkte steun. De mensen van de S.d.E. zijn van mening dat ze met de weinige middelen die ze van het Comité de la Ville krijgen, redelijk uit de voeten kunnen. Wel is er behoefte aan goed gereedschap. Gezien de personele bezetting en de capaciteit van de S.d.E. is er geen behoefte aan grootschalige projekten van derden die het rioolsysteem wel even komen vernieuwen. Bij de nu voorgestelde projekten is hier terdege rekening mee gehouden. De plannen zijn alle door de S.d.E. gemaakt en in hun planning voor 1986 en 1987 ingepast. Vandaar dat één van de projekten pas in november 1986 zal starten (zie paragraaf 3.2.3).

2.6 Ontwikkelingen Direction de la Service d'Agriculture

De S.d.A. is de gemeentelijke afdeling die verantwoordelijk is voor landbouw, veeteelt en visserij. Naast het beheer over 5000 ha landbouwgrond, beschikt de S.d.A. over een proefboerderij (varkensteelt), viskweekvijvers en proefvelden waar rijstsoorten en bemesting worden getest. Ook worden er vaccinatieprogramma's voor lastdieren georganiseerd. Wegens het gebrek aan laboratoria, instrumenten, geld, landbouwwerktuigen en lastdieren, ondervindt de S.d.A. vertraging van hun projekten en onderzoeksprogramma's. Wat dat betreft is de situatie niet verbeterd ten opzichte van vorig jaar. De indruk bestaat dat de leiding van de S.d.A. zwaar belast is door de hoeveelheid lopende en te starten projekten. Hiernaast wordt er een beroep op hen gedaan om projekten te organiseren en te begeleiden die niet direkt onder hun verantwoordelijkheid vallen.

Het Comité de la Ville heeft in samenwerking met de Direction de la Service d'Agriculture en het Ministerie van Agriculture een grootschalig projekt opgezet voor de verbouw van rijst en groente. De S.d.A. heeft over dit projekt de supervisie. Het terrein meet in totaal 1100 ha en ligt ten noorden van de weg van Phnom Penh naar het vliegveld Pochentong. Men is in 1984 begonnen met de aanleg van irrigatiekanalen en momenteel is er 200 ha omgeploegd en ingezaaid. Er is een pompstation (van FFC-Australië) en een waterreservoir, zodat het hele jaar door verbouwd kan worden. Het is de bedoeling dat er 2 maal per jaar rijst wordt geoogst en 1 maal per jaar groente. De irrigatiekanalen worden met de hand gegraven door diverse gemeentelijke afdelingen die hiervoor mensen beschikbaar moeten stellen. Af en toe is er een bulldozer van de S.d.O. werkzaam.

Er wordt een hoge prioriteit aan dit "Tuol Bakha"-projekt gegeven door het Comité de la Ville. Het is ook niet verwonderlijk dat de S.d.A. voorstelt om het toekomstige komposteringsprojekt hier op te zetten. De omstandigheden lijken er ook gunstig voor.

Het Tuol Bakha-projekt trekt nogal wat boeren aan uit de omgeving. Na kultivatie van het terrein krijgen zij een stuk grond in pacht. De rijstopbrengst wordt voor een vaste prijs aan de staat verkocht.

2.7 Ontwikkelingen Direction Santé et Sociale Municipale

Na de reorganisatie van de stadsindeling is de organisatie van de gezondheidsvoorlichting en -kontrole in de stad enigszins gewijzigd. Globaal is de Direction als volgt opgebouwd:

Direction Santé et Sociale Municipale	- gemeente
Sous-station d'hygiène	- arrondissement
Agent de Santé Communautaire (ASC)	- quartier
Groupe Croix Rouge (activistes)	- groupe de famille

Elk arrondissement heeft een persoon verantwoordelijk voor hygiëne (voorlichting en kontrole). Elk quartier heeft een ASC-er, die bij de Direction een 1-maands opleiding heeft gekregen in persoonlijke hygiëne, vaccinaties (ze voeren zelf deze campagnes uit) en eerste hulp bij ongevallen. Binnen de opleiding is 2 dagen per week ingeruimd voor praktijklessen. Ook worden er lessen verzorgd door mensen van de S.d.O. en S.d.E.. Er zijn nu 32 ASC-ers opgeleid die momenteel werken in de 3

dichtstbevolkte wijken.

Er wordt gezondheidsvoorlichting gegeven aan de meer dan 100.000 scholieren van Phnom Penh. Elke week moeten de scholieren een rapport schrijven over de hygiënische situatie (huisvuil, toiletten, ongedierte ect.) in elkaars huizen (huiskontrolé). Deze rapporten worden verzameld door de ASC-ers en gaan dan naar de Direction. Elke maand gaan de kinderen de straten langs om mondelinge voorlichting te geven aan de bevolking. Er wordt ook voorlichting aan de bevolking gegeven via spandoeken, affiches en megafoons. De Groupes Croix Rouge verzamelen epidemiologische gegevens in hun wijk.

Er loopt op dit moment ook een projekt, waarin voedingsvoorlichting wordt gegeven teneinde ondervoeding te voorkomen.

Dengue komt veel minder voor dan vroeger wegens een meer effectieve (decentrale) behandeling, volgens de Direction. Gezien echter de 2 à 3 jarige cyclus van Dengue en de laatste epidemie in 1983 moet worden afgewacht of de genomen maatregelen voldoende zijn. Cholera komt volgens de Direction niet meer voor.

De chef van de Direction, dr. Heng Sin en de chef bureau d'hygiène, dr. Sokhan hadden beiden het rapport gelezen en waren er goed over te spreken. Zij zijn enthousiast over de te starten projekten, met name het modelkwartier incl. de voorlichting in samenwerking met Unicef.

2.8 Evaluatie geleverde goederen en werkzaamheden 1985

2.8.1 Werkzaamheden 1985

De evaluatie van de werkzaamheden 1985 kunnen worden onderscheiden in de evaluatie van de veldstudie '85 plus het daar geschreven voorlopige rapport, en de evaluatie van het eindrapport.

De indruk bestaat dat de betrokken afdelingen meer hebben gehad aan de mondelinge kennisoverdracht tijdens de veldwerkzaamheden en aan het daarop volgende rapport dan aan het eindrapport. Een aantal aanbevelingen uit het voorlopige rapport zijn reeds uitgevoerd en b.v. de landmeettraining is voortgezet. De organisatie en planning blijven de zwakke punten bij de gemeente. Aanbevelingen in deze richting zijn (nog) niet overgenomen of zijn niet meer aktueel vanwege veranderingen die het Comité de la Ville heeft opgelegd (b.v. het sluiten van de grote depots). Ondanks een redelijke zelfstandigheid van de S.d.O. en de S.d.E. blijven zij afhankelijk van beleidsbeslissingen van het Comité. Het is gebleken dat het Comité de beslissingen abrupt neemt zonder veel overleg met de gemeentelijke afdelingen.

Het eindrapport is pas enkele weken voor onze komst in Phnom Penh aangekomen en men heeft het tot nu toe slechts summier en gedeeltelijk bestudeerd. Toch kregen we, ook van minder direkt betrokkenen, waardeerende reakties op het rapport en men beschouwt het als een waardevol dokument omdat er veel informatie op een rij is gezet. Het is waarschijnlijk te omvangrijk en in analyses en aanbevelingen (vooral rijnschema's van de huisvuilophaaldienst) te moeilijk en te abstrakt voor de Khmers om het goed te begrijpen. Dit blijft moeilijk te peilen omdat men het rapport slechts enkele weken in bezit heeft en men vanwege de drukke werkzaamheden weinig tijd heeft kunnen vrijmaken om het te bestuderen.

2.8.2 Geleverde goederen 1985

Landmeetapparatuur

De S.d.E. is zeer tevreden over de geleverde apparatuur. Tot nu toe zijn er 4 grote klussen mee verricht. De sets zijn nog compleet en worden als zodanig goed onderhouden en bijna dagelijks gebruikt. De training is voortgezet aan drie jonge medewerkers van de S.d.E. en deze voeren nu zelfstandig metingen uit. Een set apparatuur is uitgeleend aan het Régie des eaux waar men het gebruikt voor het opmeten van het drinkwaterleidingnet.

Tekentafels en tekenspullen

Er wordt veel gebruik gemaakt van de tekentafels. Naast tekeningen van ingemeten rioolleidingen zijn er ook stadsplattegronden met de nieuwe quartierindeling, de drinkwaterinstallatie en organisatieschema's gemaakt. Wegens het veelvuldig gebruik heeft men gebrek aan enkele tekenspullen (zie bijlage 11).

Lichtdrukmaschine

Ook de lichtdrukmaschine funktioneert prima, er wordt zeer veel gebruik van gemaakt. Het apparaat staat nog steeds in het kantoor van de S.d.E. en wordt goed onderhouden. De nieuwe plattegronden van Phnom Penh met de gewijzigde stadsindeling zijn reeds gekopieerd, evenals organisatiestructuren (ook uit de provincie), het waterleidingnet, de openbare tuinen etc.. Enkele benodigdheden voor de machine staan vermeld in bijlage 11.

Stencilmachine

De stencilmachine vervult net als de lichtdrukmaschine een belangrijke, meer algemene functie voor de gehele stad. Men is er zuinig op. Voor vele Directions zijn er tot nu toe in totaal 70.000 velletjes gestencild. Enkele extra benodigdheden staan vermeld in bijlage 11.

2.8.3 Houding van de betrokken gemeentelijke afdelingen

Omtrent de reacties van de betrokken overheden op de gemaakte plannen kunnen een aantal opmerkingen gemaakt worden die van belang kunnen zijn bij verdere hulpverlening.

- De direkte counterparts (S.d.A., S.d.E. en S.d.O.) nemen een lage plaats in binnen de bestuurlijke hiërarchie. Dit beïnvloedt de slagvaardigheid van de samenwerking tussen Novib en de counterparts in positieve mate. Deze overheden zijn echter altijd ondergeschikt aan het stadsbestuur. Gebleken is dat het stadsbestuur altijd zijn wil kan opleggen aan de subdivisies, en ook de plannen van het team kan doorkruisen (zie ook paragraaf 2.4).
- De indruk bestaat dat er mensen van de gemeente zijn die denken dat de

Novib met een zak geld de problemen wel even op komt lossen. Het is gebleken dat dit idee veel meer heerst bij de hogere overheden. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door het feit dat er bij deze mensen weinig besef heerst omtrent de aard en omvang van de problemen en de aanpak hiervan. Vooral na de mondelinge kennisoverdracht tijdens de veldwerkperiode aan de verschillende subdivisies, is bij deze veel meer inzicht en realiteitszin ontstaan omtrent de aanpak van de problemen. Het team heeft er dan ook het volste vertrouwen in dat de plannen met succes door de subdivisies uitgevoerd worden.

- Als er mensen van het team in Phnom Penh aanwezig zijn wordt er door de subdivisies altijd hard en met veel enthousiasme gewerkt. Dit neemt ongetwijfeld af zo gauw de teamleden Phnom Penh verlaten. Vanwege de veelheid aan functies die de chefs hebben, is het voor hen onmogelijk altijd evenveel tijd aan het projekt te besteden. Ook bij de planning van de uitvoer van de voorgestelde projekten moet hiermee terdege rekening gehouden worden. Ten aanzien van de eigen projekten neemt vooral de S.d.O. weinig initiatief. Afgezien van het gebrek aan tijd, speelt hier ook het ontbreken van een budget voor de uitvoer van eigen plannen.

fig 1 gegevens afwatering

- - - = bestaande leidingen
- = nieuw te leggen leidingen 1986
- = modelkwartier-riool eind 1986

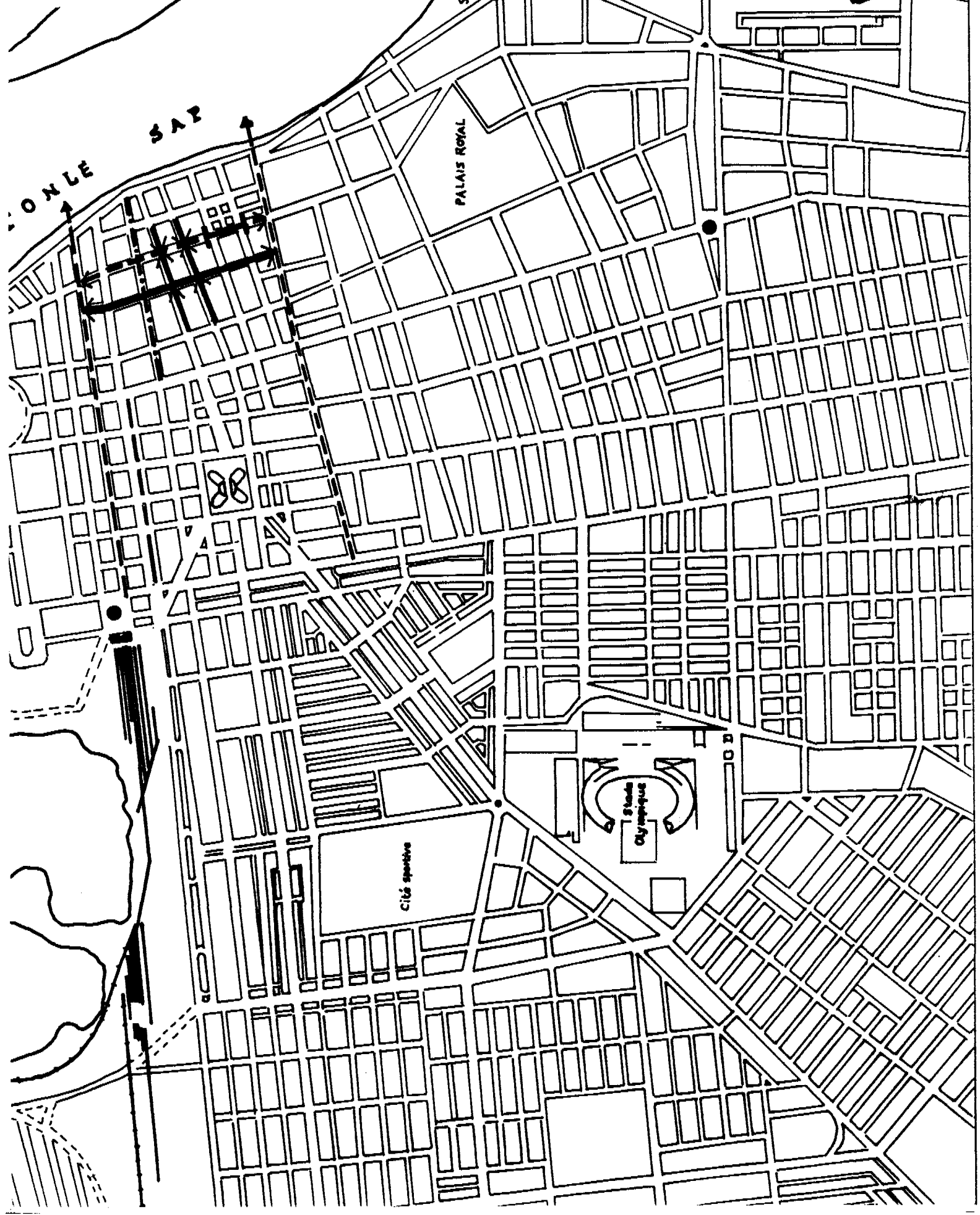

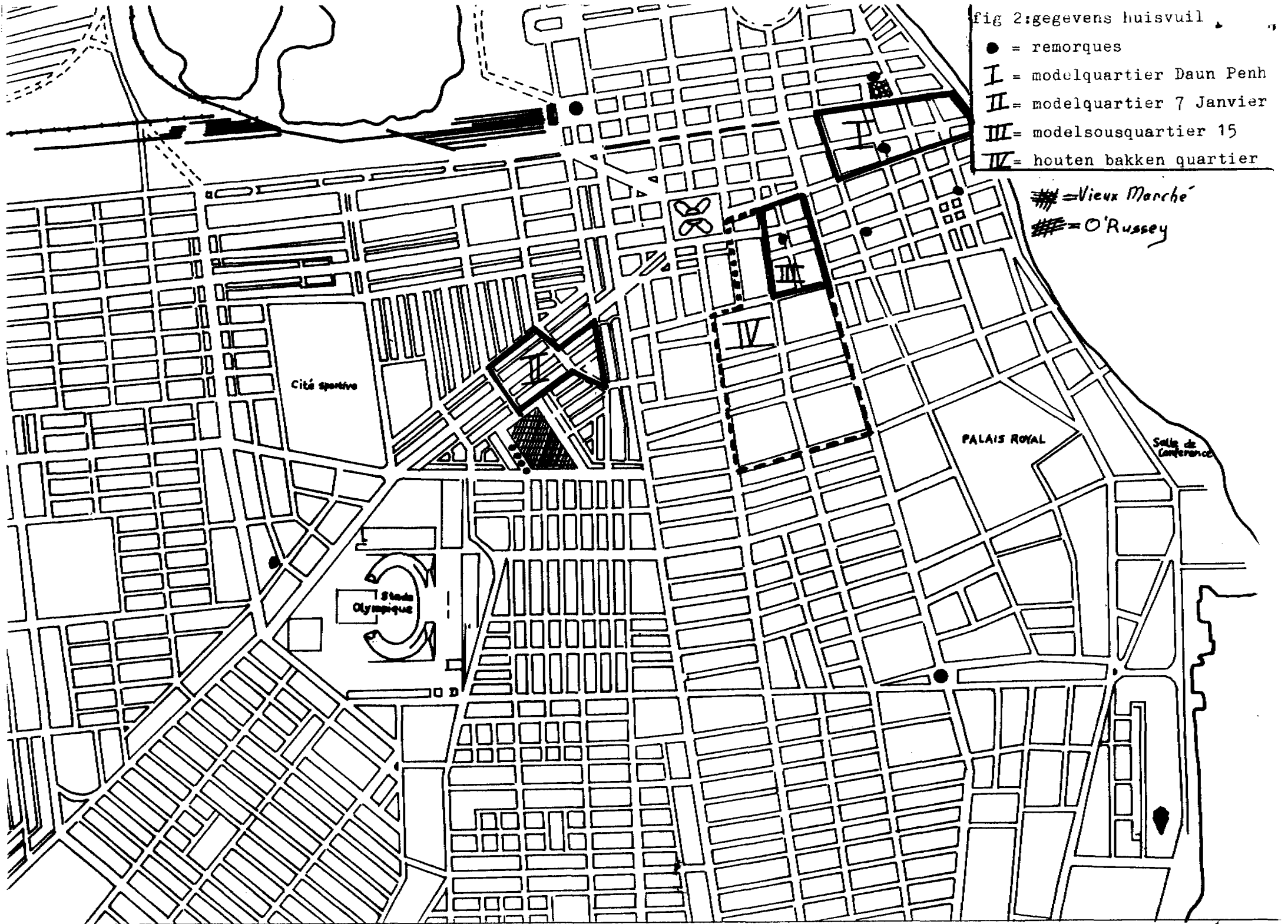

fig 2: gegevens huisvuil

- = remorques
- I = modelquartier Daun Penh
- II = modelquartier 7 Janvier
- III = modelsousquartier 15
- IV = houten bakken quartier

 = Vieux Marche
 = O'Russey

3. PROJEKTEN

3.1 Financiën

Voor het ter plaatse aankopen van goederen voor de projekten is onderzocht op welke wijze een zo gunstig mogelijke koers kan worden verkregen. De officiële koers is op aandringen van ondermeer de Unicef verhoogd van 7 naar 30 riel per dollar (of van 2,7 naar 11,5 riel per gulden). Het gerucht gaat dat de koers binnenkort verhoogd wordt tot 40 riel per dollar (15,4 riel per gulden). Op de zwarte markt is de koers op dit moment overigens 140 riel per dollar. Unicef maakt voor haar projekten nu gebruik van de officiële koers.

Andere organisaties, waaronder Oxfam, voeren voor hun projekten extra cement in voor het financieren van arbeid en plaatselijke aankopen. Op de zwarte markt brengt een zak cement (50 kg, Portland) tussen 300 en 400 riel op. Bij een kostprijs (incl. vracht) van fl 15,- per zak resulteert dit in een koers van 20 à 27 riel per gulden.

Het is voor de Travaux Municipaux echter niet toegestaan het cement op de particuliere markt te verkopen. Men moet het rechtstreeks aan de staat (of een staatsinstelling) verkopen tegen een vastgestelde prijs van 250 riel per zak. Door die prijs ontstaat een koers van ca. 17 riel per gulden. Deze is gunstiger dan de officiële koers, zodat wordt voorgesteld alle plaatselijke aankopen en arbeid via de levering van cement te financieren.

Het cement wordt rechtstreeks aan de Travaux Municipaux geleverd, die het doorverkoop aan andere staatsinstellingen zo gauw die het kunnen gebruiken. Het is voorlopig onvoorspelbaar wanneer en in welke hoeveelheden het cement kan worden doorverkocht. Dit veroorzaakt het probleem dat vooralsnog niet kan worden bepaald of het cement in één keer of in meerdere keren moet worden verzonden. Het leveren en het doorverkopen moeten namelijk op elkaar aansluiten omdat het cement maar een beperkte tijd kan worden opgeslagen. Op dit moment is de Travaux Municipaux bezig kopers te zoeken. Via een briefwisseling of via de Oxfam kan terzijntijd hierover meer informatie worden verkregen. Voorlopig wordt, mede in verband met de fasering van de projekten (zie paragraaf 4.1), voorgesteld het cement in drie fasen te leveren.

Wanneer er verder geen Novib-vertegenwoordiger in Phnom Penh aanwezig is, zal de Oxfam-vertegenwoordigster de zendingen cement (en staalplaat) moeten ontvangen en overdragen aan de Travaux Municipaux, alsmede zorg dragen voor de administratieve afhandeling daarvan.

3.2 Modelquartiers

3.2.1 Evaluatie modelsousquartier 15

Het gehanteerde vuilophaalsysteem in het modelsousquartier bleek als geheel goed te functioneren. Er ligt minder vuil in de straten en voor de huizen dan in de aangrenzende wijken.

Alle betrokkenen zijn tevreden over de chariots en de stalen bakken. De bamboe bakken zijn geheel versleten en worden door alle betrokkenen als ongeschikt beschouwd. Ook de houten bakken verkeren in slechte

staat, dat te wijten is aan de ondeugdelijke konstruktie. Over het algemeen wordt hout wel als geschikt materiaal beschouwd, al gaat de voorkeur uit naar staal.

Een knelpunt ligt bij het funktionieren van de vuilophalers. Hun werk is (zeker nu de depots zijn vervangen door trailers) zwaar en wordt naar verhouding slecht betaald, wat niet erg motiverend is. In het algemeen is het hierdoor moeilijk om voldoende arbeiders aan te trekken.

De situatie in de stegen en binnenplaatsen is t.a.v. huisvuil verbeterd, de afwatering blijft een probleem. De bewoners van het modelousquartier zijn eerder bereid hun financiële bijdrage voor de vuilophaal te betalen. Dit vanwege de verbeterde hygiënische situatie in het algemeen en vooral door het in bezit krijgen van een stalen vuilnisbak.

3.2.2 Nieuwe modelquartiers

Op basis van de evaluatie en discussie met de betrokkenen is besloten op enkele punten af te wijken van het oorspronkelijke projektvoorstel:

- Er is afgezien van verdere experimenten met bamboe bakken, wegens de grote weerstand bij bewoners en andere betrokkenen.
- Een nieuw ontwerp houten bak wordt uitgeprobeerd in een apart quartier (zie projekt houten bakken, paragraaf 3.3).
- Om de vertegenwoordigers van beide arrondissementen in het centrum van de stad er bij te betrekken is gekozen voor twee modelwijken, één in elk arrondissement (zie fig. 2).
- Elke modelwijk ligt in twee verschillende quartiers. Hierdoor zijn er in het totaal vier quartierchefs bij betrokken.
- Om aan de wens tegemoet te komen om de modelwijken als voorbeeld voor de rest van de stad te kunnen presenteren, is besloten alleen stalen bakken te gebruiken. Dit om een maximale medewerking van onder meer de bewoners te verkrijgen.

Organisatie en uitvoer

Er is een handleiding geschreven waarin de belangrijkste fasen en de verantwoordelijkheden van de betrokkenen worden uitgelegd (zie bijlage 2). Deze handleiding is met al deze betrokkenen uitvoerig besproken.

De supervisie is in handen van de S.d.O., voor de uitvoering (waarvan de inventarisatie grotendeels al is verricht) zijn speciale vertegenwoordigers van de twee arrondissementen aangewezen.

De voorlichting zal worden geregeld door de Direction Santé et Sociale Municipale i.s.m. de andere betrokkenen en bijgestaan (met name financieel) door de Unicef (zie paragraaf 3.2.4).

De chariots en bakken zullen worden gemaakt door het atelier van Travaux Municipaux (zie projekt fabrikage, paragraaf 3.12). Voor de twee modelquartiers gaat het in totaal om:

- 1007 kleine stalen bakken;
- 16 chariots (incl. vorken en schoppen);
- 305 grote bakken.

Voor de chariots en de arbeid is voorgesteld cement te leveren. Het staalplaat voor de bakken zal moeten worden ingevoerd. De totale kosten voor dit projekt bedragen fl 32.100,- (zie ook paragraaf 3.12 en bijlage 14).

De S.d.E. zal zich bezighouden met het vervaardigen van putdeksels en enkele andere verbeteringen in het afwateringssysteem van de twee modelquartiers (zie paragraaf 3.2.3).

Vervolgactiviteiten

De levering van het staal en cement, en de fabricage van de bakken en chariots zal ongeveer 3 maanden in beslag nemen. Dit betekent dat in juli 1986 de modelquartiers kunnen zijn ingericht.

Tijdens een missie in aug./sept. '86 kan het functioneren en vooral de organisatie van het modelkwartier worden geëvalueerd. Ook is er dan een begin gemaakt met het projekt chariots en grote bakken voor de andere quartiers. In combinatie hiermee kan worden bekeken of het projekt modelquartiers zal worden uitgebreid. Hiermee kan ook gewacht worden tot begin '87, als er méér bekend is over het resultaat van de modelquartiers (verbetering van de hygiëne) in vergelijking met de installatie van de chariots en grote bakken voor de quartiers. Uitbreiding van het projekt komt neer op het installeren van kleine bakken en het geven van intensieve voorlichting in die quartiers waar reeds nieuwe chariots en grote bakken aanwezig zijn.

3.2.3 Modelkwartier afwatering

Uit de evaluatie van modelsouskwartier 15 is gebleken dat de verbetering van de putdeksels, tijdens het regenseizoen veel effect heeft gehad. Bij bestudering van de nieuwe modelquartiers is gebleken dat ook hier middels relatief eenvoudige verbeteringen aan het rioolsysteem de hygiënische situatie sterk verbeterd kan worden. Omdat de projekten niet onder het door de Novib goedgekeurde budget vallen is er voor elk projekt een apart kontrakt gemaakt t.a.v. afwatering.

Modelkwartier in arrondissement "7 Janvier"

In het algemeen is het rioolsysteem hier vrij goed. Middels kleine leidingen komt het water in de grote leidingen van de "Rue Charles de Gaulle" terecht, die het water afvoeren naar het "Stade Olympique". Het betreft hier het verbeteren van 70 putten en putdeksels in het gehele modelkwartier en het leggen van ca. 110 m kleine buis in de stegen. De kosten voor de Novib komen op ca. fl 2.500,- (voor de berekening zie bijlage 4).

In verband met de huidige werkzaamheden van de S.d.E., die het werk moet uitvoeren, is besloten om de benodigdheden (bij goedkeuring) in juli te leveren. Tijdens het natte seizoen kunnen dan de putdeksels en putten in het atelier worden gemaakt. Vóór eind 1986 kan het projekt dan afgerond zijn.

Modelkwartier in arrondissement "Daum Penh"

De afwatering in deze wijk is veel slechter dan in het andere modelkwartier. De meeste rioolbuizen zijn ingestort. De S.d.E. heeft voor 1986 een projekt om in de buurt van dit modelkwartier de hoofdleidingen te verbeteren. Bij de verbetering van de rioolbuizen in

het modelkwartier kan hier goed op aangesloten worden. Samen met de S.d.E. zijn plannen gemaakt om eind 1986, begin 1987 in een straat die centraal in het modelkwartier ligt nieuwe buizen te leggen (zie fig. 1). Het gaat hier om 880 meter rioolbuis. De buizen worden na het natte seizoen in het atelier van de S.d.E. gemaakt en begin 1987 gelegd. De totale kosten zullen fl 15.000,- tot fl 20.000,- bedragen (zie bijlage 4).

Begeleiding

Er wordt in elk geval geadviseerd om het projekt in arrondissement "7 Janvier" goed te keuren en de benodigde spullen te leveren. Het andere modelkwartier kan in principe goedgekeurd worden. Het definitieve doorgaan kan afhankelijk gesteld worden van de bevindingen tijdens de volgende evaluatiemissie. Als dan blijkt dat de S.d.E. inderdaad alle hoofdleidingen heeft vervangen en in dec. 1986 tijd heeft voor het modelkwartierprojekt, kunnen de benodigheden geleverd worden. De uitvoer kan geheel in handen zijn van de S.d.E..

3.2.4 Gezondheidsvoorlichting bij de projekten "modelkwartiers" en "grote bakken en chariots"

In samenwerking met de Direction Santé et Sociale Municipale, de Direction des Communications, Transports et Travaux Municipaux, en Unicef is overeen gekomen dat voorlichtingsmateriaal gemaakt zal worden ter ondersteuning van de projekten "modelkwartiers" en "grote bakken en chariots".

Voor het modelkwartierprojekt zal een brochure gemaakt worden met daarin hygiënische voorlichting, uitleg van het projekt en gemeentelijke regels t.a.v. de huisvuilopslag. De voorlichting bestaat voornamelijk uit illustraties welke gemaakt zullen worden door een kunstenaar van de Direction Santé et Sociale Municipale. Voor het grote bakken en chariots projekt worden 2 posters gemaakt. Met de betrokken partijen is overeen gekomen welke illustraties gemaakt worden voor de brochure en de poster. Er is een bezoek gebracht aan de nieuwe modelkwartiers met de kunstenaar om hem enkele praktijksituaties te tonen (voor een toelichting zie "brief van Tim Stone", bijlage 5).

De kosten voor de vervaardiging en het drukken van het voorlichtingsmateriaal zullen gedragen worden door Unicef. In samenwerking met de Direction Santé et Sociale Municipale zal Unicef de illustraties vooraf testen op hun duidelijkheid en eventueel daarna aanpassen. Tim Stone, Unicef, zal de kontakten met de 2 Directions verder onderhouden. Wij zullen hem nog enige foto's opsturen van de twee nieuwe modelkwartiers die gebruikt zullen worden voor de voorkant van de brochures. Het is de bedoeling dat de brochures verspreid worden tijdens de réunion des familles bij de start van het modelkwartierprojekt. De posters zullen verspreid worden na de in gebruikname van de chariots en grote bakken. Tijdens de réunion des familles zal de Direction Santé Sociale Municipale hygiënische voorlichting geven aan de bevolking. Ook zal de Direction voorlichting geven in de wijken via spandoeken en megafoons.

Tim Stone zal de Novib op de hoogte houden van de gemaakte vorderingen. We raden Novib aan om met hem regelmatig kontakt op te nemen teneinde enige spoed achter de tot stand koming van het

voorlichtingsmateriaal te zetten. Het is van groot belang dat de brochures en posters klaar zijn als de twee projekten van start gaan. Tijdens de volgende evaluatiemissie zal in samenwerking met de Direction Santé Sociale Municipale en Unicef de voorlichting en het voorlichtingsmateriaal geëvalueerd moeten worden.

3.3 Houten bakken

Om de verbeterde konstruktie van de houten vuilnisbakken te testen is voorgesteld om in één quartier deze bakken te plaatsen. Hiervoor is het quartier genomen dat het oude modelousquartier omvat. In het oude modelousquartier bevinden zich al vuilnisbakken, en de houten bakken zijn voor de bewoners van de parterre woningen in de rest van het quartier (zie fig. 2). De bakken worden gemaakt door de werkplaats van de Travaux Municipaux, en in het quartier geplaatst wanneer daar ook chariots en grote bakken in gebruik worden genomen. Voor een ontwerp van de bak zie bijlage 3. De totale kosten voor het projekt bedragen fl 6.800,- (zie bijlage 14).

Bij een volgende missie kan op basis van een evaluatie van de proef worden bepaald of er bij volgende projekten gebruik kan worden gemaakt van houten bakken. Ook kan een geslaagde proef voor de Kampucheanen aanleiding zijn de financiering en fabrikage zelf ter hand te nemen.

3.4 Grote bakken en chariots (incl. vorken en schoppen)

De voorstellen om de quartiers in het centrum te voorzien van grote bakken en chariots zijn enthousiast ontvangen door de chefs van de arrondissementen alsmede door de andere betrokkenen. De totale aantallen zijn, konform de projektvoorstellen, 84 chariots (incl. vorken en schoppen) en 1875 grote bakken.

De voorbereidingen, bepaling van de verdeling over de quartiers en de distributie worden uitgevoerd door de S.d.O. en de speciale vertegenwoordigers van de arrondissementen. Op grond van de ervaringen, opgedaan tijdens het afgelopen bezoek, achten wij dezen zeer wel in staat de taken te verrichten.

Uitvoering

Voor de uitvoering van dit projekt is een handleiding geschreven, welke grondig is doorgesproken met de vertegenwoordigers van de S.d.O. en de arrondissementen (zie bijlage 6). Deze laatsten zijn verantwoordelijk voor de inventarisatie van aantallen families e.d. in de quartiers. Samen met de S.d.O. worden daarna de beschikbare chariots en bakken verdeeld. Om scheve ogen te voorkomen zullen ook andere arrondissementen buiten het echte centrum enkele chariots en grote bakken krijgen. Het atelier van Travaux Municipaux zal de chariots en bakken maken. De fasering is afhankelijk van de andere projekten (zie projekt fabrikage, paragraaf 3.12). De totale kosten voor dit projekt aan cement, staalplaat en vorken en schoppen bedragen fl 92.200,- (zie ook paragraaf 3.12 en bijlage 14).

Vervolgactiviteiten

Afhankelijk van de levertijd van het staal en cement, en de fabrieketijd van de bakken en chariots kan een begin worden gemaakt met de distributie in juli/aug. '86. De inventarisatie en de bepaling van de totaal benodigde aantallen chariots en grote bakken is dan al geschied.

Tijdens een evaluatiemissie in aug./sept. '86 kunnen de inventarisatie, de fabrikage en de distributie in de eerste quartiers worden geëvalueerd. Er zal moeten worden bekeken of de nu geschatte aantallen chariots en bakken voldoende zijn en of men in staat is geweest de voorbereidingen en de distributie goed te organiseren.

Er wordt geadviseerd extra bakken en chariots te leveren als blijkt dat er onvoldoende zijn en de mogelijkheden voor begeleiding te onderzoeken als blijkt dat er problemen zijn met de organisatie (zie ook paragraaf 4.1). Op langere termijn is het mogelijk het projekt uit te breiden voor de wijken rond het centrum.

~ 3.5 Chariots voor Travaux Municipaux

Geheel konform het oorspronkelijke projekt is voorgesteld 5 chariots te leveren aan de S.d.J. en 34 chariots aan de S.d.O.. De S.d.O. zal deze chariots gebruiken voor groep IV bij het schoonmaken van de hoofdstraten. De chariots worden gemaakt door het atelier van de Travaux Municipaux. De totale kosten bedragen fl 12.600,- (zie bijlage 14).

3.6 Markten

Op de markten Vieux Marché en O'Russey (zie fig. 2) zal getracht worden de afvalopslag en het schoonmaaksysteem te verbeteren door het installeren van vuilnisbakken en de levering van chariots, vorken en schoppen. De hygiënische situatie op de genoemde markten laat nog steeds te wensen over, vooral op de Vieux Marché is de situatie ronduit slecht. De tijdelijke opslagmogelijkheden zijn zeer beperkt, dus het terrein en de omliggende straten liggen bezaaid met troep. Bij de markten zijn weliswaar remorques geplaatst, maar vooral op de Vieux Marché werkt deze opslagmogelijkheid (nog) niet. De schoonmaakwerkzaamheden worden, nog meer dan vorig jaar, beperkt door het geringe en in zeer slechte staat verkerende aantal chariots. Op O'Russey moeten de schoonmakers hierdoor op elkaar wachten waardoor men tot 's nachts 12 uur bezig is.

De chefs du marché en de verantwoordelijke van het arrondissement Daum Penh voor alle markten zijn zeer enthousiast over het op te zetten projekt. Er zijn zelfs toezeggingen gedaan over het inzetten van meer personeel wanneer het projekt eenmaal zal draaien. Via Hr. Meng Hong is vernomen dat de andere markten lichtelijk jaloers waren toen ze van het projekt hoorden.

Voor de hoeveelheden en de verdeling van de bakken en chariots over de markten, zie bijlage 7. De totale hoeveelheden zijn:

- 196 bamboe bakken;
- 33 stalen bakken (80 l);
- 65 stalen bakken (150 l);

25 chariots (incl. vorken en schoppen).

De totale kosten bedragen fl 12.000,- (zie bijlage 14).

De stalen bakken en chariots zullen gemaakt worden door het atelier van Travaux Municipaux. De aanschaf van de bamboe bakken (à 65 riel) zal verzorgd worden door Hr. Meng Hong. Er is met de marktleiding afgesproken dat de te plaatsen vuilnisbakken gemeenschappelijk bezit zijn en dat de kosten voor vervanging van kapotte bakken door de gehele markt zullen worden gedragen.

Het marktproject behoeft van Novib-zijde weinig of geen begeleiding. Tijdens de volgende evaluatiemissie zal bekeken worden in hoeverre alle bakken en chariots geplaatst zijn, wat het effect op de hygiënische situatie is en hoe de chefs du marché de financiële regeling voor de te vervangen bakken en chariots hebben opgezet. Daarna kan worden bekeken in hoeverre uitbreiding naar andere markten mogelijk is.

3.7 Transport

Er zijn een aantal gesprekken geweest met het hoofd van de S.d.O., Hr. Meng Hong, en het hoofd van de Travaux Municipaux, Hr. Var Nguon, over de sluiting van de grote depots. De reden voor de sluiting is enerzijds de erbarmelijke situatie op en rond de depots en anderzijds het streven een stap vooruit te doen op weg naar een vuilophaalsysteem zoals ten tijde van Sihanouk bestond. Toen had men de beschikking over vuilniswagens. Men is nu begonnen met een aantal trailers in de straten te plaatsen, maar op den duur hoopt men genoeg trailers en tractoren te hebben om het vuil huis aan huis op te halen. Op zich is dit een goed streven, maar ons inziens is de beslissing de depots te sluiten te snel genomen. Ons voorstel om alsnog op een plek, als proef, een betonnen depot te konstrueren werd op het laatste moment afgewezen door het Comité de la Ville, ondanks dat de mensen van Travaux Municipaux en de betrokken chefs van de arrondissementen voorstander van de proef waren. Doordat de maatregel de depots te sluiten te snel is doorgevoerd, heeft men het gebruik van de trailers onvoldoende kunnen voorbereiden t.a.v. benodigde aantal, plaatsing, frequentie van ophalen, aansluiting op de vuilophaal in de quartiers en op de markten, beschikbare ophaalkapaciteit e.d..

Aanbevelingen

Er is tijdens het verblijf onvoldoende tijd geweest om een grondige studie te maken van het gebruik van de trailers. Wel zijn er een aantal gesprekken gevoerd met het hoofd van de S.d.O. over de aanpak van zo'n studie, waarbij gebruik kan worden gemaakt van de gegevens uit het rapport. De eerste stap zal moeten zijn alle gegevens op kaart te zetten en te berekenen hoeveel vuil waar wordt geproduceerd en hoe het vuil zal worden afgevoerd. Aan de hand daarvan kan het benodigde aantal trailers, de plaatsing, frequentie van ophaal, benodigde transportcapaciteit e.d. worden bepaald. De opzet van zo'n studie zal op papier worden gezet en worden opgestuurd naar Phnom Penh. Tijdens een volgende evaluatiemissie kunnen dan nadere konklusies getrokken worden over extra benodigde trailers of tractoren (zie ook paragraaf 4.2).

Voorlopig wordt voorgesteld om de levering van 2 trailers en 1 traktor, volgens het projectvoorstel, te laten doorgaan, voor een bedrag

van fl 75.000,-. Het gebruik van de trailers is doorgesproken met de S.d.O.. Specificaties van de gewenste traktor en trailers zullen worden besproken met Dhr P. Proost.

Om het werk van de vuilophalers in de quartiers te vergemakkelijken, is een soort hellingbaan ontworpen, waarmee de chariot op de trailer kan worden gereden, zodat het vuil niet van de straat in de trailer hoeft te worden geschept. De hellingbaan is gekonstrueerd door het atelier van de Travaux Municipaux en gefinancierd (4500 riel) door de Novib. De hellingbaan voldoet goed. Er is afgesproken dat er nog 4 worden bijgemaakt. Het benodigde geld (20.000 riel) is ter plaatse overhandigd.

Fasering en vervolgvaktiviteiten

Gezien het feit dat het Comité de la Ville vasthoudt aan haar besluit de depots te sluiten en over te gaan op het systeem met trailers, kan de Novib bij eventuele verdere hulp betreffende het transport van huisvuil, het beste hierop aansluiten. Het is namelijk te verwachten dat uit nadere studie zal blijken dat, mits goed georganiseerd, het systeem met trailers effectiever is dan de andere systemen waar de S.d.O. nu gebruik van maakt. Wat de totale capaciteit betreft kan de konklusie worden herhaald uit de vorige studie: de huidige transportkapaciteit is onvoldoende en zal als de vuilophaal in de quartiers en op de markten wordt verbeterd zeker moeten worden uitgebreid.

Als bij de volgende evaluatiemissie blijkt dat het werken met de trailers beter georganiseerd is, wordt aangeraden de transportkapaciteit te vergroten door meerdere trailers en tractoren te leveren. Dit kan bijvoorbeeld geschieden door voldoende trailers te leveren als nodig is voor de opslag van het vuil uit de modelquartiers. Het gaat hierbij om 4 tot 6 trailers. Indien de organisatie niet verbeterd is kan tijdens de volgende evaluatiemissie de mogelijkheid van begeleiding van de S.d.O. besproken worden. Een eventuele begeleider kan dan samen met de S.d.O. de inzet van nieuwe trailers organiseren.

3.8 Kompostering

In overleg met de Service d'Agriculture (S.d.A.) is afgesproken dat er een kleinschalige komposteringsinstallatie opgezet zal worden met een capaciteit van 100 ton compost per jaar. De S.d.A. heeft een duidelijke voorkeur om de installatie op Tuol Bakha te plaatsen (zie paragraaf 2.6). De aanvoer van huisvuil zal geregeld worden door de S.d.O.. De andere werkzaamheden zullen verzorgd worden door de S.d.A. Voor het plan wordt verwezen naar bijlage 8.

De S.d.A. heeft de vorig jaar opgezette komposteringsproef niet voortgezet. Men zei dat men geen geld had voor de arbeiders, maar de indruk bestaat dat de interesse voor een dergelijke proef te klein was.

Tijdens de eerste algemene gesprekken met vertegenwoordigers van de gemeente kwam naar voren dat men zeer geïnteresseerd is in het idee om huisvuil te komposteren. Ook de S.d.A. is enthousiast, maar men heeft nog steeds de wens om een grote gemechaniseerde installatie op te zetten (te beginnen met 900 ton/jaar). Ideeën hiervoor heeft men niet ontwikkeld en een methode om een dergelijk grote installatie kontinu draaiende te houden heeft men nog niet bedacht.

Na het tweede gesprek met de S.d.A. waarbij de chef, Phat Leng afwezig was is besloten een installatie op bescheiden schaal op te

zetten. Op de derde vergadering, waarbij de eerder gemaakte afspraken waren omgezet in een concreet plan, bleek dat men toch niet akkoord ging met datgene wat eerder afgesproken was. Het belangrijkste bezwaar was dat men dacht dat voor het geplande budget de benodigde spullen niet aangeschaft konden worden. Hiernaast vroeg men het veelvoudige aan geld en goederen van wat voor het plan noodzakelijk was. Ook wilde men dat de Novib de kosten op zich zou nemen voor arbeid en wegverbeteringen, terwijl daarvoor was afgesproken dat de S.d.A. hiervoor zou aankloppen bij de gemeente. Uiteindelijk is besloten dat het tijdens de tweede vergadering geformuleerde plan uitgevoerd zal worden.

Voordat de installatie gestart zal worden moet de S.d.A. eerst enige noodzakelijke verbeteringen op Tuol Bakha uitvoeren, zoals:

- verbetering van de onverharde weg naar Tuol Bakha;
- verbetering van een bruggetje over het irrigatiekanaal;
- het egaliseren van het terrein waar de installatie komt te staan.

Ook zal de S.d.A. 6 mensen aantrekken voor de dagelijkse werkzaamheden op de installatie. Voor de financiering van de genoemde zaken zal de S.d.A. aankloppen bij het Comité de la Ville. Gezien de waarde die het gemeentebestuur hecht aan het Tuol Bakha-project wordt verwacht dat zij het noodzakelijke geld en materiaal beschikbaar zullen stellen. Er is afgesproken met de S.d.A. dat zij de Novib op de hoogte zullen houden van de vorderingen van de werkzaamheden.

In eerste instantie zullen een aantal spullen geleverd worden konform het goedgekeurde bedrag (fl 3.500,-, zie bijlage 8). Hiervan zullen o.a. de chariot en de zeef gemaakt worden door het atelier van de Travaux Municipaux. Tekeningen hiervoor worden opgestuurd.

Er wordt voorgesteld om eveneens de bouw van een kompostdepot te financieren. Het gaat om een open gebouwtje van 5x10 meter met een golfplaten dak, een 1 meter hoge stenen muur en een betonnen vloer. Het noodzakelijke materiaal bestaat uit:

- 65 zakken cement voor de vloer, het metselwerk etc. (zie bijlage 8);
- plastik golfplaten.

De extra kosten voor het depot bedragen ca. fl 2.200,-. Gezien de waarde die de S.d.A. hecht aan de konstruktie van het depot, wordt geadviseerd deze extra goederen te leveren.

De S.d.A. zou graag op korte termijn met het projekt beginnen, in ieder geval voor het begin van de regentijd (aug t/m nov). Indien dit niet mogelijk is i.v.m. de levertijden, lijkt het verstandig het projekt pas na de regentijd te starten. Dit verhoogt de kans op slagen.

In het geval dat het projekt voor de regentijd gestart wordt, zal tijdens de volgende evaluatiemissie ruime aandacht moeten worden geschonken aan dit projekt. De dan uitgevoerde werkzaamheden, de opzet en de planning zullen geëvalueerd moeten worden. Er zal een toelichting op het projektvoorstel geschreven worden voor de S.d.A., met daarin ook alternatieven voor de werkplanning en de uit te voeren werkzaamheden.

3.9 Pompstations

De situatie ten aanzien van de twee belangrijke pompstations, Boeng Trabek en Tuol Tohpon, is niet veranderd. Het afgelopen regenseizoen hebben de pompen goed gedraaid. De grootste problemen deden zich voor met de elektriciteitsvoorziening. Hierdoor konden niet alle motoren tegelijk draaien. Voor het goedgekeurde projekt van gereedschappen en machineonderdelen heeft Hr. Willem Out het pompstation bekeken.

De lijsten met benodigdheden zijn volledig gespecificeerd. Het goedgekeurde budget (groot fl 5.000,-) is onvoldoende voor de gehele lijst, zodat er prioriteiten zijn aangegeven. De definitieve keuze zal gemaakt worden met Dhr. Proost aan de hand van de kosten van de verschillende benodigdheden (zie bijlage 9). Wanneer de spullen geleverd worden zal montage en gebruik geheel onder de verantwoording van de S.d.E. vallen. Bij volgende missies moet het resultaat van de leveringen geëvalueerd worden.

Voor volgende projekten komt in de eerste plaats in aanmerking de rest van de gevraagde goederen op de lijst. De volgende stap in het onderhoud van de pompstations is het leveren van pompen en dieselmotoren. Dit zal voor de Novib een te omvangrijk projekt zijn. Via de S.d.E. is de suggestie gedaan de Ordre de Malte te interesseren voor een pompprojekt. Wellicht kan er door de Novib bij de Ordre de Malte interesse gewekt worden voor toekomstige projekten. Dit blijft van belang omdat de pompstations de belangrijkste schakel in de afwatering van Phnom Penh zijn en zullen blijven.

3.10 Betonatelier

De levering van een betonmolen en gereedschap voor de uitvoer van betonwerken zijn voorheen opgenomen in het projektvoorstel "grote depots". Dit projektvoorstel kan wegens de weigering van het Comité de la Ville geen doorgang vinden. De hulpmiddelen voor betonwerken zijn echter niet slechts voor het depot bedoeld, maar voor de uitvoer van alle betonwerken van de Travaux Municipaux. Vooral omdat bij het maken van rioolbuizen en putdeksels door de S.d.E. grote behoefte bestaat aan de hulpmiddelen, is dit projekt gehandhaafd.

Het gaat in dit projekt om een betonmolen van fl 6000,- en gereedschap ter waarde van fl 1500,-. De lijsten zijn weergegeven in bijlage 10. Na het verkrijgen van offertes kan in samenwerking met Dhr. Proost een definitieve keuze worden gemaakt.

Het projekt kan na de leveringen als afgesloten worden beschouwd. Evaluatie van de leveringen zal bij volgende missies wel noodzakelijk zijn.

3.11 Travaux Municipaux

Dit projekt draait om de benodigdheden die noodzakelijk zijn om het functioneren van de gehele Travaux Municipaux te verbeteren. Het gaat om de volgende onderdelen:

- afdak voor het wagenpark van de S.d.E.;
- onderdelen ter reparatie van de voertuigen;
- beschermkleding voor de arbeiders van de S.d.E.;
- beschermkleding voor de arbeiders van de S.d.O.;
- benodigdheden bij voorheen geleverde spullen.

De laatstgenoemde is tijdens het recente bezoek aan Phnom Penh toegevoegd, als resultaat van de evaluatie (zie paragraaf 2.8).

Er is door de Novib een budget goedgekeurd van fl 30.000,-. Van dit bedrag moet in de eerste plaats het afdak en de benodigdheden voor de reeds geleverde spullen bekostigd worden. Verder zal het budget vrijwel

geheel opgeslokt worden door de onderdelen voor de voertuigen. Als de offertes verkregen zijn, kan de definitieve keuze worden gemaakt (voor de lijsten zie bijlage 11).

Alle te leveren spullen kunnen door de Travaux Municipaux direkt gebruikt en beheerd worden. Bij volgende missies zal het resultaat van de leveringen geëvalueerd moeten worden.

De aanvragen zullen niet alle gehonoreerd kunnen worden, zodat bij volgende projekten ook van de lijsten gebruik kan worden gemaakt. Met name de lijst van onderdelen voor de voertuigen lijkt een onuitputtelijke bron voor leveringen.

3.12 Fabrikage

In het oorspronkelijke projektvoorstel is voorgesteld de chariots en vuilnisbakken eventueel te laten fabriceren door een nieuw te creëren werkplaats bij de S.d.O.. Tijdens het afgelopen bezoek bleek er al een werkplaats te zijn voor de gehele Travaux Municipaux. Deze werkplaats is onder meer verantwoordelijk voor reparaties aan de wagens van de Travaux Municipaux en is redelijk uitgerust met gereedschap, lasapparatuur en technisch bekwame mensen. Er is veelvuldig contact geweest met de chef van de werkplaats en een ontwerper om de mogelijkheden van de fabrikage van chariots en bakken te bespreken. Dit contact is vrij vruchtbaar geweest, tijdens het verblijf is er een prototype van een chariot en een houten bak gemaakt. Ook is hier de hellingbaan voor de trailer in elkaar gelast. Men bleek in staat de chariots en bakken tegen gelijke of lagere prijzen dan de partikuliere ateliers te kunnen fabriceren. Eventueel zullen partikuliere werkplaatsen worden ingeschakeld om het werk te versnellen.

Er zullen 165 chariots gemaakt worden voor de quartiers, markten en Travaux Municipaux (zie ook bijlage 3). De meegenomen wielen bleken niet te voldoen aan de eisen van de Kampucheanen. Ze waren volgens hen niet stevig genoeg. Er is nu afgesproken dat er ter plaatse in elkaar gelaste wielen zullen worden gebruikt. Ook het benodigde hout wordt ter plaatse aangeschaft, zodat er geen onderdelen behoeven te worden geïmporteerd. Er is een prijs afgesproken van 4500 riel per chariot.

De stalen bakken zullen worden vervaardigd in drie maten:

- 1007 van 45 liter voor de modelquartiers;
- 33 van 80 liter voor de markten;
- 2245 van 150 liter voor de quartiers en markten.

Ze worden vervaardigd van verzinkt staalplaat (zie bijlage 3 voor de ontwerpen), dat zal moeten worden ingevoerd. Voor de fabrikage zijn de volgende prijzen afgesproken:

- 1 bak van 45 liter: 70 riel;
- 1 bak van 80 liter: 75 riel;
- 1 bak van 150 liter: 80 riel.

Voor de 451 houten bakken is een prijs afgesproken van 250 riel per bak voor het materiaal en de fabrikage (zie bijlage 3 en paragraaf 3.3).

Verder zullen er 4 extra hellingbanen voor de trailers worden gemaakt en een speciale chariot met zeef voor het komposteringsprojekt. Het benodigde geld voor de hellingbanen is reeds overgedragen.

In totaal zullen voor het bovenstaande de volgende hoeveelheden cement en staal worden ingevoerd (zie ook bijlage 3):

Novib missie feb-mrt 1986

3. Projekten

	RIELS	CEMENT(KG)	STAAL(M2)
165 chariots	742.500	148.500	-----
2245 grote bakken	179.600	36.000	4490
33 markt bakken	2.475	500	46,2
1007 kleine bakken	70.490	14.100	805,6
451 houten bakken	112.750	22.550	-----
1 zeef	500	100	3
<hr/>			
Totaal	1108.315	221.750	5345

De fasering van de leveringen wordt besproken in Hoofdstuk 4.

4. FASERING EN BEGELEIDING

4.1 Projectenoverzicht

Projekt	1	2
Modelquartier-huisvuil	32.100	
Houten bakken	6.800	
Chariots en grote bakken	92.200	
Markten	12.000	
Chariots Travaux Municipaux	12.600	
Transport	75.000	
Kompostering	3.500	2.200
Pompstations (incl. fl 1.000,- vracht)	6.000	5.000
Travaux Municipaux (incl. fl 9.000,- vracht)		39.000
Betonatelier (incl. fl 2.000,- vracht)	9.500	
Modelquartier-afwatering		
arr. Daun Penh (incl. fl 3.000,- vracht)		23.000
arr. 7 Janvier		2.500
TOTAAL	288.700	32.700

Totaal kolom 1 en 2 fl 321.400,-

Toelichting

In de eerste kolom zijn de goedgekeurde projecten vermeld (zie ook bijlage 14). De oorspronkelijk door de Novib goedgekeurde bedragen zijn te vinden in bijlage 12. Er is voorgesteld een aantal projecten uit te breiden ten behoeve van een betere uitvoerbaarheid (zie hoofdstuk 3). We raden aan deze in de tweede kolom vermelde projecten goed te keuren.

De totale kosten van de goedgekeurde projecten bedragen volgens de nieuwe gegevens fl.288.700,- (kolom 1). Inklusief de goed te keuren projecten (kolom 2) is dit fl.321.400,-. Het in dec. 1985 goedgekeurde budget bedraagt \$220.000,- (fl.572.000). Zodat er voor vervolgprijken en begeleiding nog fl.250.000,- over blijft. Voor vervolgprijken komen in de eerste plaats in aanmerking de uitbreiding van de transportcapaciteit en het komposteren en verder de modelquartiers en chariots en grote bakken.

4.2 Fasering

Een aantal van de projecten bestaat uit een eenmalige levering van onderdelen of gereedschappen. Zoals in hoofdstuk 3 is aangegeven kunnen deze goederen zo spoedig mogelijk geleverd worden.

Voor een aantal andere projecten zullen de benodigdheden lokaal gefabriceerd worden. Hiervoor levert de Novib staal en cement. Het cement wordt in Phnom Penh door de Travaux Municipaux verkocht en met het zo verkregen geld wordt de fabricage gefinancierd. Het gaat hierbij

om de fabrikage van chariots en vuilnisbakken voor een vijftal projekten. In verband met de onderlinge en eigen fasering van deze projekten wordt voorgesteld het cement in drie fasen te zenden met tussenliggende perioden van een maand in de volgende hoeveelheden (in ton cement):

Modelkwartier:	33,4		
Houten bakken:	22,55		
Markten:	26,6		
Chariots Tr. Mun.:		35,1	
Cariots en grote bakken:		52,8	52,8
----- +			
Drie zendingen van:	82,55	87,9	52,8

Als blijkt dat het veel duurder en bewerkelijker is het cement in fasen te verzenden kan het ook in één keer worden verstuurd. Een punt van aandacht blijft de vraag wanneer en in welke hoeveelheden de Travaux Municipaux het cement kan verkopen, en het feit dat het cement niet voor langere tijd kan worden opgeslagen. Het is van belang hier zo spoedig mogelijk contact over op te nemen met Jill (Oxfam) en M. Var Nguon. Het is goedkoper het staalplaat wel in één keer te leveren, dit kan goed opgeslagen worden in Phnom Penh.

4.3 Begeleiding

Voor het projekt "Sanitation Publique" kunnen een aantal vormen van begeleiding worden onderscheiden. Dat is in de eerste plaats de begeleiding bij de organisatie van het projekt in Nederland (aankopen, planning, kontakten met Phnom Penh) en in Phnom Penh (ontvangst en verdeling van de verscheepte goederen, administratie). Daarnaast kan er behoefte bestaan aan inhoudelijke begeleiding van de counterparts bij de uitvoering van de projekten.

Betreffende de organisatie van het projekt in Nederland kan worden opgemerkt dat het een vrij complex projekt is, met veel deelprojekten, specialistische aankopen e.d., waarbij, ook om een zekere continuïteit te waarborgen, begeleiding van iemand die thuis is in de huisvuil- en/of afwateringsproblematiek aanbevelingswaardig is. Tot nu toe is deze begeleiding in handen geweest van het team, die deze taak kan blijven vervullen zolang er geen vervanger is gevonden.

Over de inhoudelijke begeleiding van de counterparts is al het een en ander opgemerkt bij de betreffende projektvoorstellen. Het eerste bezoek van het team is in dit opzicht erg zinvol geweest. Vooral wat betreft de aanpak van de problemen, het verzamelen van relevante informatie en organisatie van het werk is er veel samengewerkt met de counterparts.

Begeleiding van de S.d.E.

Bij de S.d.E. heeft dit zeker vruchten afgeworpen. Op het ogenblik zijn hier meerdere mensen aanwezig die zelfstandig een verbeteringsplan kunnen maken en uitvoeren. Externe inhoudelijke begeleiding bij de planning en organisatie van de werkzaamheden is hier niet nodig en wordt ook niet op prijs gesteld. Wel bestaat er behoefte aan specifiek technische begeleiding op het gebied van betonfabrikage en het uitvoeren

van rioleringswerkzaamheden. Hieraan kan ten dele tegemoet worden gekomen door het zenden van literatuur over deze onderwerpen.

Begeleiding van de S.d.O.

Bij de S.d.O. is het moeilijker te beoordelen of men in staat is zelfstandig de organisatie van het huisvuilsysteem te verbeteren. Een probleem hier is dat de organisatie van het werk door één persoon moet worden verricht, de chef van de S.d.O., die daarnaast nog vele andere taken heeft. Er is één adjoint, die wordt echter geheel in beslag genomen door administratieve werkzaamheden. Enkele aanbevelingen uit het rapport over het verzamelen en in kaart brengen van gegevens zijn uitgevoerd, maar verder is er qua organisatie weinig gedaan met de aanbevelingen. Dit heeft twee oorzaken, in de eerste plaats heeft men de handen vol aan de reorganisatie van de werkzaamheden naar aanleiding van de recente sluiting van de depots en het overgaan op het gebruik van trailers. In de tweede plaats bleek het rapport te volumineus en te omvattend voor de S.d.O. om het volledig te kunnen bevatten. Tijdens het laatste bezoek zijn de aanbevelingen uit het rapport nogmaals grondig besproken met de chef van de S.d.O., en is afgesproken deze in vereenvoudigde vorm op schrift te stellen en naar de S.d.O. op te sturen. Ook is besproken dat het erg zinvol zou zijn om enkele mensen aan te trekken of op te leiden om het werk van de chef te verlichten. Voor de uitvoer van de huidige projecten van de Novib is externe begeleiding niet nodig, het werk is goed verdeeld over meerdere instanties en personen. Wat betreft de reorganisatie van de vuilophaal door de S.d.O. kan eerst worden afgewacht wat zij zelf ondernemen naar aanleiding van het laatste bezoek. Tijdens een volgende evaluatiemissie kan worden gezien of (eventueel in combinatie met de levering van extra trailers en tractoren) externe begeleiding alsnog nodig is.

Begeleiding van de S.d.A.

De S.d.A. wordt in staat geacht het project zelfstandig uit te voeren. Men beschikt over voldoende bekwame mensen om alle werkzaamheden te regelen. Over de uitvoer van het project zijn een aantal opmerkingen te maken.

- 1) De leidinggevende mensen van de S.d.A. zijn zeer druk bezet. Dit project vereist, zeker in het begin, de nodige aandacht om alle werkzaamheden te organiseren. Voor het project is Dhr. Chhit Sroy aangewezen als koördinator binnen de S.d.A. Het is gebleken dat hij niet de meest slagvaardige van de leidinggevendenden is.
- 2) De S.d.A. wil graag een komposteringsinstallatie opzetten maar dan graag één met een grotere capaciteit en gemechaniseerde processen. Gezien het gebrek aan ervaring hiermee en het beschikbare budget is dit niet wenselijk en niet mogelijk. Het heeft de nodige moeite gekost de S.d.A. te overtuigen om op kleine schaal te beginnen met de inrichting.
- 3) Vanwege de lange discussies over prijzen en goederen kon er niet genoeg tijd besteed worden aan de organisatie en planning van de werkzaamheden. Op zich zijn alle fasen van het werk besproken, maar gezien de zwakte in organisatie en planning bij alle gemeentelijke afdelingen, kan hier niet genoeg op worden gehamerd.

Gezien de bovenstaande punten heeft dit project een hoger risico van mislukken dan de andere projecten. Begeleiding voor langere tijd zou

dit risico zeker verkleinen. Echter is het ook aan te raden hierin enige voorzichtigheid te betrachten. Eerst kan de bereidheid van de S.d.A. getest worden aan de wijze waarop de nu gemaakte afspraken worden nagekomen.

Konklusies

Voor de uitvoer van de huidige projekten lijkt de aanwezigheid voor langere tijd van een begeleider niet strikt noodzakelijk. Wanneer echter de Novib besluit tot het uitvoeren van vervolgprojekten betreffende de transportkapaciteit van de S.d.O. en het komposteren is het zenden van een deskundige voor langere tijd naar Phnom Penh wel aan te raden.

Mocht de Novib er in slagen op korte termijn een geschikte persoon te vinden (P.U.M.-er) dan zou deze al in de zomer '86 voor enige tijd naar Phnom Penh kunnen gaan. De voornaamste taak zou zijn het begeleiden van de S.d.O. bij het reorganiseren van de huisvuilophaal en van de S.d.A. bij het komposteringsprojekt. Tevens kan er een oogje in het zeil worden gehouden bij de aankomst en de verdeling van de te leveren goederen en bij de start van de projekten. Dit stelt wel hoge eisen aan die persoon qua kennis (op het gebied van huisvuil, komposteren en bij voorkeur ook op het gebied van afwatering), franse taal en inlevingsvermogen in de manier van werken en de plaatselijke omstandigheden. Als het niet mogelijk blijkt zo iemand te vinden, die bereid is voor langere tijd naar Phnom Penh te gaan blijft het aan te bevelen een "senior consultant" bij het projekt te betrekken en deze te laten participeren in de volgende evaluatiemissie.

Deze missie zal bij voorkeur plaats moeten vinden in aug. /sept. '86 wanneer de projekten zijn opgestart. Voor de meeste projekten kan worden volstaan met een evaluatie van de voortgang en een eventuele bijstelling van de planning. Het is aan te raden bij de voorbereiding en uitvoering van deze missie en vervolgactiviteiten gebruik te maken van de aanwezige kennis en ervaring van de teamleden. Voor het verstrekken van informatie of bespreking van de voortgang van het projekt met de Novib of consultants, is het team altijd beschikbaar.

Voor meer begrip van de sociale structuur van Phnom Penh en de houding van de bevolking t.a.v. hygiëne is het team erg benieuwd naar de bevindingen van Mevr. Eva Mysliwiec. Ons inziens kan zij met haar ervaring en kennis van de Kampucheaanse taal een nuttige bijdrage leveren aan het inzicht in de leefgewoonten zoals die zich in Phnom Penh aan het ontwikkelen zijn.